

Svetovno vzgojno zavezništvo

■ **Majda Merzel**, univ. dipl. socialna pedagoginja, predstojnica skupnosti *Družbe hčera Marije Pomočnice*, delegatka za mladinsko pastoralo, katehistinja.

Papež Frančišek ima bogate življenjske izkušnje, predvsem pa je navdihnjen od Svetega Duha. Želi, da bi veselje evangelija doseglo tudi zadnjega ubogega na svetu in preoblikovalo vsa področja človekovega osebnega in družbenega življenja, da bi se prepoznali kot bratje in sestre ter skrbeli drug za drugega in za našo Zemljo.

Za to je potrebna globoka preobrazba, ki nam jo narekuje naš čas. Ta pa je mogoča le, če bomo generacije, ki prihajajo, vzgajali drugače in če se bomo vsi združili v tem prizadevanju. S tem namenom je dal pobudo za vzpostavitev Svetovnega vzgojnega zavezništva.

Instrumentum laboris (delovno gradivo) Svetovnega vzgojnega zavezništva je dokument, ki ni obsežen. V štirih delih – Načrt, Kontekst, Vizija, Poslanstvo – zgoščeno in jasno nakaže izzive sedanje družbe in vzgoje ter vizijo o njej. Svetovno vzgojno zavezništvo temelji na apostolski spodbudi *Veselje evangelija* in okrožnici *Hvaljen, moj Gospod*.

Načrt

Svetovno vzgojno zavezništvo ni zbirka posebnih vzgojnih dejanj ali programov,

ampak pobuda svetega očeta, da bi sklenili sporazum, zavezo. Zavezo sklenejo osebe, ki se zavežejo skupnemu cilju, pri tem pa ohranijo svoje razlike in so sposobne v tistih, ki so drugačni, videti sopotnike, božjo podobo in ne grožnjo svoji identiteti. Naša naloga je poiskati *sopotnike na poti vzgoje* in skleniti zavezo z vsemi, ki *vrednotijo edinstvenost vsakogar*. Predpostavka te vzgojne zaveze je *spoštovanje različnosti in priznanje nepogrešljivosti vsakega prispevka za soočanje z nujnostjo*

vzgoje, ki jo živimo že nekaj desetletij.

Papež Frančišek nas vedno znova spominja, da je temeljni izraz človečnosti ta, da v vsakem človeku prepoznamo brata, sestro ter skrbimo drug za drugega. Svetovno vzgojno zavezništvo želi spodbuditi uvajanje bratstva v vzgojne procese, da bi ga prepoznali kot temeljno antropološko danost. Iz tega lahko izhajajo vse poglavitne in pozitivne 'slovnice' odnosa: srečanje, solidarnost, usmiljenje, velikodušnost, pa tudi dialog, soočanje, in bolj splošno, razne oblike vzajemnosti. »Ustvarjeni smo bili ne le zato, da bi živeli 'z drugimi', ampak tudi zato, da bi živeli 'v službi drugih', v vzajemnosti, ki odrešuje in bogati.« (Gradivo pobude ..., 2021: 6)

Kontekst

• Zlom medgeneracijske solidarnosti

Prva značilnost konteksta, v katerem živimo in kjer se odvija vzgoja, kot ga predstavi *Instrumentum laboris*, je zlom medgeneracijske solidarnosti. Mladi sami nas opozarjajo na nujno potrebo po medgeneracijski solidarnosti, ki je vse manj. Širi se težnja, da bi se osredotočili nase, branili pridobljene pravice in privilegije, gledali na svet v ozkem obzorju, se zaprli v odnosu do drugih. Po papeževem mnenju so korenine tega v globoki antropološki preobrazbi. »Zdi se, da so se ljudje zdaj znašli na posebni točki svoje zgodovine /.../. Ključna značilnost tega trenutka je, z nekaj besedami, hitro širjenje kulture, ki je obsesivno osredotočena na nadvlado človeških bitij – posameznikov in vrste – nad resničnostjo. Nekateri so govorili celo o egolatriji, čaščenju samega sebe, na oltarju katerega je žrtvovano vse, celo najbolj cenjene človeške naklonjenosti.« (prav tam)

Takšna egolatrija ustvarja prelome, ki vplivajo na vzgojno delovanje na vseh

Foto: Benedikt Lavrih

ravnih (prelome med generacijami, kulturami, bogatimi in revnimi, moškimi in ženskami, ekonomijo in etiko itd.). »Zato se mora vzgoja, ki jo danes potrebujemo, znati soočiti s tem novim 'malikovanjem samega sebe' in najti prave besede, da bi vsem vrnila izvirnost in lepoto človekove poklicnosti k drugim in njegovi usodi. 'Skupaj' je beseda, ki rešuje in dosega vse.« (prav tam)

• Časi vzgoje in časi tehnologije

Vzgojo v današnjem času zelo zaznamujeta tehnologija in spletno življenje ljudi, ki prinašata ogromno vzgojnih izzivov. Nove generacije so soočene z velikim protislovjem, saj so časi učenja in časi zrelosti zelo drugačni od internetnega časa. »Zato to pogosto vodi v močan občutek frustracije ter nizko samospoštovanje in samozavedanje: zakaj lahko z enim 'klikom' dobim, kar želim, ne morem pa – enako hitro – postati odrasla oseba, ki lahko sprejema pomembne odločitve in prevzema odgovornost?« (n. d.: 7)

Internet ima v sebi velik potencial in veliko tveganj, zato potrebujemo držo razločevanja in ljudi, ki jo bodo sposobni prenesti na prihodnje generacije. »Vzgoja, ki jo potrebujemo danes, se ne le ne boji zapletenosti resničnosti, ampak si prizadeva, da bi vsem, ki jim je namenjena, omogočila bivati v tej zapletenosti in jo 'počlovečiti', ob zavedanju, da je vsako orodje vedno odvisno od namenov tistih, ki ga uporabljajo.« (prav tam)

• E-dukacija vprašanj

Današnji človek je izpostavljen številnim in hitrim dražljajem IKT, ki želijo zapolniti vsak trenutek dneva. To ga vodi v preračunljivo racionalnost, pomanjkanje notranjosti, razmišljanja, poslušanja sebe in drugih, pomanjkanje sposobnosti, da bi živeli v tišini, ter v izgubo občutka za celoto, za širše obzorje. Zato se je »danes treba osredotočiti na vzgojo naše mladine za vprašanja, ki imajo v tem smislu prednost pred podajanjem odgovorov: gre za to, da namenimo čas in prostor razvoju velikih vprašanj in želja, ki se naselijo v srca novih generacij, da bi se v pomirjenosti same s seboj lahko izpolnile v iskanju transcendentnega.« (prav tam)

• Ponovna izgradnja lastne identitete

Trpljenje, ki vse pogosteje zadeva mlade, izhaja iz razdrobljene identitete, zato

Foto: Petra Duhanny

je izziv današnje vzgoje izgradnja lastne identitete, poenotene vizije sebe. V kulturi odmetavanja, ki odriva starejše in otroke, pogosto živimo revno sedanost brez preteklosti in brez prihodnosti, primanjkuje nam spominov in perspektive, zato se sodobni človek pogosto z osiromašeno dušo in brez upanja sooča z negotovostjo in nestabilnostjo. Treba je »oblikovati posameznike, ki lahko obnovijo pretrgano povezavo z našimi spomini in z našim upanjem v prihodnost: mlade ljudi, ki bodo ob zavedanju svojih korenin odprti za novosti, ki vedo, kako ponovno zgraditi mirnejšo sodobno identiteto.« (n. d.: 8)

• Okoljska kriza kot kriza odnosov

Ta kriza je v okrožnici o skrbi za skupni dom *Hvaljen, moj Gospod* posebej izpostavljena. Naš odnos do sebe in do drugih je neločljivo povezan z odnosom do narave, do sveta, v katerem živimo. »Zanemarjanje obveznosti do vzpostavljanja in vzdrževanja primernega odnosa z bližnjim, za katerega moram skrbeti in ga varovati, uničuje moj notranji odnos s samim seboj, z drugimi, z Bogom in z zemljo.« (Papež Frančišek, 2015: 70) Na naravo ne smemo gledati kot na ločeno od nas, saj smo del narave in v nenehni interakciji z njo (n. d.: 139). V času epidemije je še toliko bolj prišla do izraza kriza naših medosebnih in družbenih odnosov, vse bolj pa občutimo tudi posledice

okoljske krize. Vzgoja novih rodov zahteva polno zavedanje, da je 'vse povezano' (n. d.: 70).

Vizija

Kaj je pravzaprav vizija Svetovnega vzgojnega zavezništva? Delovni dokument jo povzame v treh glavnih točkah:

- **Enotnost v različnosti: nova miselnost**
Strah pred različnostjo povzroča razdrobljenost in nasprotovanja, ta pa vodijo v konflikte. Zato potrebujemo *kognitivni skok naprej*, da na raznolikost ne bomo gledali kot na oviro in sovražnico enotnosti, ampak priznali, da je *zanjo nepogrešljiva in je njeno obzorje možnosti*. Vzgojitelji bi morali delovati predvsem v tej smeri, da uveljavljajo mišljenje, ki izraža enotnost v različnosti in razlike obravnava kot blagoslov za našo identiteto. To novo razmišljanje vodi k širokemu dialogu, ki vključuje vse, ki si želijo prizadevati za kulturo srečanja in bratskega poslušanja. Pri tem je ključna vloga medverskega dialoga, ki si prizadeva za družbeni mir in pravičnost. Koncept dialoga in miru bi moral vse bolj usmerjati tudi izvoljene predstavnike, ki jim je zaupano politično in gospodarsko vodenje civilne družbe.
- **Odnos v središču**
Za obnovo vzgojne zaveze je nujno poudariti vrednoto vzgojnega odnosa, ki vzgaja tako odrasle kot mlade v dialoški

izmenjavi. Mladi se ozirajo na besede in zglede odraslih, pa tudi sami veliko prispevajo s svojo zavzetostjo in žejo po resnici. Osrednja vloga osebe v vsakem vzgojnem procesu pa od nas zahteva, da odpremo oči za revščino in trpljenje mnogih otrok ter smo pripravljeni konkretno delovati za preseganje tega.

• Svet se lahko spremeni

Še eno temeljno načelo bi morali postaviti v središče vzgoje, in sicer načelo, da se svet lahko spremeni. Mladi so ob odprtju svetovnega dneva mladih v Krakovu na papeževo vprašanje »Ali lahko kaj spremenimo?« vzkliknili: »Da!« »Danes je to povabilo namenjeno vsem, ki imajo politično, upravno, versko in izobraževalno odgovornost: čas je, da prisluhnemo krikom, ki se dviga iz globin src naših mladih.« (Gradivo pobude ..., 2021: 10) To je klic po miru, pravičnosti, bratstvu, ogorčenju, »odgovornosti in zavezanosti k spremembam glede vseh slabih sadov, ki jih ustvarja sedanja kultura odmetavanja. Prav v moči tega klica, ki prihaja od mladih /.../ morajo vsi, zlasti tisti, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, najti moč, da bodo negovali to revolucijo nežnosti, ki bo rešila naš svet s preštevilnimi ranami.« (prav tam)

Poslanstvo

Papež Francišek je v poslanici za vzpostavitev Svetovnega vzgojnega zavezništva poudaril nujnost vzpostavitve 'vzgojne vasi', za kar pa je potreben trojni pogum: pogum, da postavimo v središče osebo, pogum, da vložimo v vzgojo najboljšo energijo z ustvarjalnostjo in odgovornostjo, ter pogum, da oblikujemo osebe, ki bodo razpoložljive za služenje skupnosti.

V zvezi s prvo točko je zapisal: »Pri razvoju celostne ekologije je treba osrednje mesto nameniti vrednosti, ki jo ima vsako bitje v odnosu do ljudi in stvarnosti, ki ga obdajajo, ter načinu življenja, ki zavrača kulturo odmetavanja.« (n. d.: 2)

Papež vabi k pogumnemu koraku, da bi vzgoji namenili najboljše razpoložljive moči, ki jih imamo kot družba, cerkvena in politična skupnost. »Pravzaprav se potrošniška ideologija hrani z individualizmom in nesposobnostjo samoupravljanja, saj smo zunaj skupnosti najbolj krhki in se prav v nesposobnosti jasnega razmišljanja ubogljivo odzivamo na propagandne dražljaje.« (n. d.: 12) Le z vzgojo lahko upamo na pozitivno spremembo z dolgoročnim načrtovanjem. »Vse, kar bo v prihodnosti, mora temeljiti na najboljšem, kar imamo danes.« (prav tam)

Odločilno v vzgoji pa je, ali bomo v otrocih in mladih »oblikovali in gojili resnično in polno odprtost za služenje drugim, vsem drugim, celotni človeški skupnosti, začeni s tistimi v najbolj zahtevnih razmerah.« (prav tam) Vzgoja opravi svoje poslanstvo, če vzgaja za služenje.

»Vzgoja je trenutek, ki odloča, ali imamo dovolj radi svet, da prevzamemo odgovornost zanj in ga tako rešimo pred propadom, ki se mu ne moremo izogniti brez prenove in brez prihoda novih bitij ter mladih. V vzgoji se prav tako odloča, ali imamo svoje otroke tako radi, da jih ne izključujemo iz svojega sveta, jih prepuščamo samim sebi ter jim s tem ugrabimo priložnost, da se lotijo nečesa novega, nečesa za nas nepredvidljivega; namesto tega jih pripravimo na nalogo, da obnovijo svet, ki bo skupen vsem.« (Garzanti, 1999: 255) ◀

Viri in literatura

- Garzanti (1999, orig. 1961): *Tra passato e futuro – Med preteklostjo in prihodnostjo*. Torino.
- *Gradivo pobude papeža Franciška za Svetovno vzgojno zavezništvo* (2021). Pridobljeno s spletne strani: <https://solstvo.rkc.si/wp-content/uploads/2021/09/Svetovno-vzgojno-zavezništvo.pdf>.
- Papež Francišek (2015): *Hvaljen, moj Gospod. Okrožnica o skrbi za skupni dom*. Ljubljana: Družina.
- *Patto educativo globale. Instrumentum laboris*. Pridobljeno s spletne strani: <https://www.educationglobalcompact.org/resources/Risorse/instrumentum-laboris-it.pdf>.

Vzgojno zavezništvo

Duhovno-teološki vidik

■ **Matevž Vidmar**, teolog, blogger, pisec, direktor *Rahelinega vrtca – hiše otrok Montessori* in podpredsednik DKPS.

Besedo zavezništvo uporabljam z majhnim zadržkom zaradi njenega vojaškega prizvoka.

To potrdi tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika, kjer lahko preberemo, da se beseda zavezništvo pojavlja predvsem v zvezi s pridevnikoma vojaško ali politično; zavezništvo je tvorjeno iz besede zaveza, ki pa je med drugim tudi svetopisemski termin.

Zaveza

Zaveza, podobno kot pogodba, ureja odnose med dvema, pri čemer lahko rečemo, da zaveza presega izraz pogodba. Če ima slednja zgolj neke pravne osnove, zaveza ure-

ja odnose na globlji ravni. Zavezo namreč Bog večkrat sklene z različnimi posamezniki v Stari zavezi, višek pa je zaveza z izraelskim ljudstvom na Sinaju. Prav zanimivo je, da je Mojzes dvakrat sklenil zavezo (2 Mz

31–34). Druga je bila potrebna, ker je v svoji jezi razbil prvi plošči z zapovedmi, ko je videl ljudstvo malikovati. Ker pa more Bog pisati ravno po krivih črtah človeka, se nam od 32. do 34. poglavja odkrije eno lepših